

Riksdagen

Uppteckningar

vid EU-nämndens sammanträden

2017/18:11

Onsdagen den 15 november

§ 1 Sociala toppmötet i Göteborg den 17 november 2017

Statsminister Stefan Löfven

Information inför det sociala toppmötet i Göteborg den 17 november 2017

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Klockan är 13.00, och jag förklarar EU-nämndens sammanträde öppnat. Jag vill hälsa statsminister Stefan Löfven välkommen tillsammans med sina medarbetare för att ge information till EU-nämnden inför det sociala toppmötet i Göteborg den 17 november 2017.

Anf. 2 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr ordförande! Jag är både glad och stolt över att kunna säga att nu på fredag är det dags för toppmötet för rättvisa jobb och tillväxt. Europas ledare kommer då till Sverige och Göteborg för att diskutera hur vi kan göra EU bättre för medborgarna. Det är hela poängen med detta. Det är ett möte som jag har bjudit in till tillsammans med kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker. Det är inte ett vanligt möte i Europeiska rådet. Jag vill påstå att mötet är unikt i sitt slag.

Förutom stats- och regeringscheferna i EU:s medlemsländer och ledarna för EU-institutionerna har vi bjudit in en rad nyckelaktörer såsom företrädare för civilsamhället och naturligtvis arbetsmarknadens parter som har en helt central roll inte minst vad gäller vidareutbildning och villkoren på arbetsmarknaden. Vi har bjudit in representanter för alla riksdagspartier. Eftersom varje diskussion om framtiden måste ha ett ungdomsperspektiv har vi också bjudit in studenter. För att människor runt om i Europa ska kunna följa diskussionerna kommer mötet också att webbsändas.

Herr ordförande! Toppmötet är en viktig hållpunkt i den diskussion som nu pågår om EU:s framtid. Både Jean-Claude Juncker och jag har länge drivit att en stärkt social dimension med fokus på hur vi kan skapa bättre arbets- och levnadsvillkor för människor är en viktig del av vårt samarbete inom EU. Det är frågor som regeringen prioriterar högt. Vi gör det nationellt, globalt och i EU.

Den inre marknaden är en bra motor för tillväxt och utveckling i Europa och är helt nödvändig. Men den måste kompletteras med att vi också stärker medborgarnas rättigheter och villkor. Lika lön för lika

arbete ska gälla för alla i Sverige precis som i EU. Du ska kunna leva på din lön. Du ska arbeta men inte slita ut dig eller riskera din hälsa på jobbet.

Det innebär inte att EU ska bestämma mer eller att alla ska göra på samma sätt. Detta förändrar inte den rådande kompetensfördelningen mellan Europeiska unionen och medlemsstaterna. Jag vet att det finns de som vill låta påskina att toppmötet innebär ökad överstatlighet eller skulle ändra vår svenska modell. Det är helt fel. De som säger så är ofta de som inte vill tala om bättre löner och villkor över huvud taget vad gäller löntagares situation.

Grunden är det nationella ansvaret. Men där EU kan stödja och komplettera ska vi förstås ta det till vara. Vi ska dra nytta av våra gemensamma kunskaper och varandras erfarenheter. Det är meningen att vi tillsammans ska sträva efter rättvisa jobb och en ökad tillväxt som kommer alla till del. Vi ska inte ha ett Europa som bara är till för marknaden. Europa ska framför allt vara till för människorna i medlemsländerna.

Nu äntligen börjar framstegen komma på flera fronter. Här om vecka kunde EU:s ministerråd nå en överenskommelse om nya regler för utstationerad arbetskraft så att det inte ska gå att dumpa löner och arbetsvillkor om du jobbar i ett annat EU-land. Samma vecka kunde kommissionen, rådet och Europaparlamentet enas om det man kallar för pelare för sociala rättigheter.

Pelaren består av 20 principer som sätter medborgarnas intressen främst och bör regelbundet följas upp. Samtidigt respekteras medlemsstaternas egna modeller och tillvägagångssätt. Överenskommelsen om pelaren kommer att signeras vid en kort ceremoni under toppmötet av kommissionens ordförande Juncker, Europaparlamentets talman Tajani och ordförandeskapet i EU:s ministerråd genom Estlands premiärminister Ratas.

Herr ordförande! Toppmötet är nästa steg för oss som har drivit på för ett mer socialt Europa. När jag i mitt tal i Europaparlamentet i Strasbourg för ungefär ett och ett halvt år sedan utlyste att jag tänkte bjuda in till ett sådant socialt toppmöte hade jag faktiskt inte föreställt mig att det skulle kunna bli en sådan uppslutning som vi nu kan se.

Det är uppenbart att det är någonting som har skett under den här tiden. Det finns definitivt en ökad förståelse för att vi måste lägga mer kraft på att förbättra där människor upplever att det finns problem. Vi behöver motverka att den fria rörligheten som är bra i sig utnyttjas för att dumpa löner och arbetsvillkor. Det ska finnas bra jobb med sjysta villkor i alla länder. Länder ska inte konkurrera med varandra med ständigt sämre villkor utan med en sjyst konkurrens. Dessutom kan vi också gemensamt lyfta varandra mot mer rättvisa jobb och mer tillväxt.

På mötet kommer vi att fokusera på tre områden. Det första är tillträde till arbetsmarknaden. Hur kan vi förbättra människors möjligheter till ett jobb och få fler människor i arbete? Det andra är rättvisa arbetsvillkor. Hur kan vi säkerställa anständiga arbetsförhållanden även för nya former av arbete och göra det över hela vår kontinent? Det tredje är omställning. Hur kan vi hantera strukturomvandlingar och förbereda oss för framtiden genom att utrusta människor med rätt kompetens?

Jag hoppas och tror att toppmötet kommer att bidra till en ökad förståelse för olika perspektiv och olika erfarenheter. Vi har många olika arbetsmarknadsmodeller i Europa, och det finns inte en lösning som passar alla. Toppmötet i sig är ett kvitto på att vi nu sätter ordning och reda på arbetsmarknaden ännu högre upp på EU:s dagordning. Det är viktigt att vi nu fortsätter att föra arbetet framåt tillsammans.

Herr ordförande! Mötet i Göteborg kommer att avslutas med ett lunchmöte för EU:s stats- och regeringschefer. Europeiska rådets ordförande Donald Tusk ska leda och hålla i den diskussionen. Det blir första tillfället att pröva den nya så kallade ledaragendan som han har lagt fram för behandling av EU:s viktiga framtidsfrågor.

Förutom arbetsmarknadsfrågor har Tusk bestämt att utbildnings- och kulturfrågor ska diskuteras. Nämnden har fått det diskussionsunderlag som har cirkulerats till medlemsländerna, men några beslut ska inte antas här. Utbildning är en viktig del av ett framtida socialt Europa. Det är nyckeln till både jobb och tillväxt. Europa ska ha hög klass när det gäller utbildning.

Därför finns det goda skäl att också här utveckla det mellanstatliga samarbetet inom EU på utbildningsområdet. Låt mig nämna några saker som jag tycker är viktiga att framhålla i just den diskussionen.

Först handlar det om ökad rörlighet. Erasmusprogrammet firar 30 år i år. Genom Erasmus har tiotusentals svenska ungdomar fått chansen att studera i ett annat europeiskt land. Med sig hem har de inte bara kunskaper i de studier som de har bedrivit. De har också förvärvat kännedom om andra länders språk, kultur och samhällsliv.

Jag ser därför en väldigt stor potential i ökat samarbete och utbyte till exempel när det gäller att kunna tillgodoräkna sig kurser. Vi ska samtidigt förbättra användandet av Erasmus så att fler grupper ges möjlighet till studentutbyte. Det är positivt för alla.

Sedan 2002 bedrivs ett samarbete på yrkesutbildningsområdet inom EU. Ett ömsesidigt erkännande av kurser även för allmän och yrkesinriktad gymnasieutbildning kan underlätta rörligheten också för de studenterna.

Det andra gäller det livslånga lärandet. I dag ser vi en stor brist på rätt utbildad arbetskraft. Vi ser utbildning för att tillsätta lediga platser samtidigt som vi har hög arbetslöshet, och det gäller inte bara Sverige. Vi måste se till att människor får rätt kompetens för att ta de jobb som nu finns och för att kunna ta de nya jobb som växer fram. För det krävs ett livslångt lärande. Därför måste utbildningssystemet vara flexibelt så att människor kan röra sig in och ut genom livet och mellan utbildning och arbetsmarknad.

Det tredje är lärarna. Vi vet alla att lärarna är helt centrala. Vi behöver investera i lärarutbildning med en hög kvalitet med möjligheter till fortsatt utbildning genom hela karriären. Här finns det mycket att vinna på samarbete. Det borde vara lätt att komma in på utbytesprogram mellan våra medlemsstater.

Kulturens roll för EU har också diskuterats i olika sammanhang. Det har exempelvis förekommit tankar på ett breddat Erasmusprogram för kulturaktörer. Kultur och kulturarv för människor samman. Det ökar

förståelsen över språkgränser. Kultur ger också möjlighet att mötas och lära känna varandra.

Oavsett vilken riktning diskussionen tar om ett framtida Erasmusprogram eller ett ökat stöd till kulturella och kreativa näringar är den givna utgångspunkten för regeringen att alla sådana förslag ska finansieras inom EU-budgeten.

Det är också viktigt att betona att det faktum att stats- och regeringschefer nu diskuterar kultur- och utbildningsfrågor inte heller här innebär någon ändring av kompetensfördelningen inom dessa områden. Att det på dessa områden är nationell kompetens som gäller är klart. Det framgår också tydligt i det diskussionspapper som har skickats ut inför mötet.

Herr ordförande! Avslutningsvis ser jag fram emot de diskussioner som nu kommer att föras vid toppmötet. Däremot kommer inte några beslut att fattas eftersom detta är ett möte utanför rådsstrukturen. Ingen gemensam text kommer heller att antas.

Efter mötet kommer jag tillsammans med kommissionens ordförande Juncker att summera diskussionerna i en kort rapport. Den rapporten kommer att utgöra ett bidrag till Europeiska rådets diskussion om den sociala dimensionen i december. Med det tackar jag för ordet, herr ordförande.

Anf. 3 ORDFÖRANDEN:

Tack så mycket! Vi kommer att ge utrymme för nämndens ledamöter att ställa frågor och lämna synpunkter.

Anf. 4 PATRIK BJÖRCK (S):

Herr ordförande! Tack så mycket för informationen, statsministern, med stor förhoppning om framgång nu i Göteborg för Sverige, EU och medborgarna.

Diskussionen om att vi ska stärka den sociala dimensionen är så viktig. Vi ökar på det sättet legitimitet och tillit i EU-frågorna, som statsministern framhåller här. Man märker att det är en växande insikt när man reser och träffar kollegor i olika sammanhang på internationell nivå. Den insikten finns i dag inte bara inom EU-systemet utan i stora delar av världen. Man talar om tillväxt som alla ska få ta del av på många områden, och OECD driver de frågorna, och så vidare.

Därför känns det väldigt bra. Det är också bra att statsministern framhåller att det inte är en process som ska leda till ökad överstatlighet. Den ska tvärtom försvara våra fördelar med EU-samarbetet samtidigt som vi kan framhäva vårt samhälle som vi är stolta över och vår svenska modell som vi ser som så viktig och som har tjänat oss så väl. Vi låter medlemsstaterna efter sina förutsättningar använda EU-samarbetet för fler rättvisa jobb och tillväxt.

Detta sammantaget leder fram till lite funderingar. Sverige har numera en väldigt aktiv roll i EU-arbetet. Statsministern nämnde bland annat hur Sverige har lyckats få ordning och reda när det gäller till exempel utstationering av arbetskraft genom en mycket aktiv svensk insats. Det är ett exempel på att det går och man vill. Det är oerhört viktigt att också få med det budskapet.

Det har lite grann funnits en uppgivenhet i synen på EU under en längre tid bland medborgarna. Nu visar Sverige framfötterna och visar att det går om man vill. Det skulle vara intressant att höra statsministern kommentera hur man kan göra det blocköverskridande och få ett arbete på EU-nivå som inte bara rör sig inom den socialdemokratiska europeiska gruppen utan som kan få en bredare genklang blocköverskridande på europeisk nivå.

Det skulle vara intressant att få lite insyn i och beskrivet av statsministern hur arbetet med ett socialt Europa går brett i EU.

Anf. 5 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M):

Herr ordförande! Jag tackar för den information som nämndens ledamöter har fått i dag från statsministern. Svensk EU-politik har en god tradition över tid av att ha präglats av en bred samsyn i Sveriges riksdag. Vi har en god parlamentarisk samsyn i EU-politik.

Tillsammans har vi över partigränserna varit överens i viktiga EU-frågor och om vilka prioriteringar Sverige ska ha i EU. Men nu frångår statsministern detta. När det gäller inrättandet av den sociala pelaren har regeringen valt att göra ett socialt Europa till sitt huvudnummer och lagt huvuddelen av sin energi på att driva igenom en överstatlig social pelare inom EU utan ett brett stöd av riksdagens partier.

Inrättandet av den sociala pelaren har ett tunt stöd i Sveriges riksdag. Det är endast 51,6 procent av riksdagen som ställer sig bakom detta projekt. När nu statsministern har drivit fram att det nu på fredag, om två dagar, ska signeras ett inrättande av en social pelare, och har gjort detta för Sveriges räkning, har han gjort det med en knapp majoritet bakom sig. Det torde leda till viss eftertanke, inte minst hos statsministern.

Min första fråga är därför: Varför vill statsministern genomdriva detta överstatliga projekt när stödet i Sveriges riksdag är så svagt?

Vi moderater har sedan de första diskussionerna om att skapa en social pelare på EU-nivå varit minst sagt skeptiska till detta projekt. Det har vi varit av två anledningar.

För det första har vi varit och är oroad för de långtgående konsekvenser som kommer av att man nu skapar en grund för kommissionen att driva fram lagstiftning inom ett område som vi anser ligger inom den nationella kompetensen.

För det andra anser vi att det givet situationen i EU är fel fokus att prioritera nya överstatliga projekt, som att ge beslutskompetens i sociala frågor.

Vad gäller vår första invändning om långtgående konsekvenser har statsministern här i dag och tidigare talat om och velat försäkra oss om att denna sociala pelare handlar om erfarenhetsutbyte mellan medlemsstaterna, att det inte handlar om någon ny lagstiftning som kan komma att påverka svenska lagar och regler på detta område. Detta påstående är redan nu motbevisat av det konkreta lagförslag som kommissionen har presenterat som en direkt följd av pelaren. Det finns i dag fyra direktiv presenterade. Kommissionen själv säger att den sociala pelaren kommer att resultera i såväl icke bindande lagstiftning som bindande lagstiftning.

Herr ordförande! Jag måste säga att det känns minst sagt märkligt att det är en socialdemokratisk statsminister som är drivande för detta överstatliga projekt inom EU, när vi vet att det kommer att skära rakt in i den svenska modellen.

När det gäller vår andra invändning, att det är fel fokus, vill jag vara tydlig med att vi moderater inte på något sätt är emot sociala frågor. Vi är emot överstatlighet i sociala frågor.

Att inrätta en pelare är generellt fel fokus, inte minst i en tid då EU behöver koncentrera sig på sina huvudsakliga uppgifter. Till de huvudsakliga uppgifterna hör EU:s inre marknad, verkställande av energunionen och en digital marknad, arbetet mot den organiserade och gränsoverskridande brottsligheten, arbetet för en bättre och mer effektiv klimatpolitik, samarbetet inom EU mot terrorism och krigsbrott samt arbetet för en på riktigt solidarisk och hållbar migrationspolitik. Det här är viktiga områden och utmaningar för EU som vi ska lägga tid och kraft på. Hit hör inte en EU-gemensam föräldraförsäkring eller harmoniserade socialbidragsnormer.

Min andra fråga till statsministern är därför: Hur förhåller sig statsministern till de konkreta lagförslag som kommissionen redan nu har lagt fram, och kan statsministern garantera att Socialdemokraterna kommer att rösta emot dessa direktiv?

Anf. 6 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr ordförande! Insikten ökar väldigt brett. När det gäller blocköverskridande: Till Göteborg kommer så gott som alla regerings- och statschefer, och alla regerings- och statschefer är inte socialdemokrater. Jag skulle vilja påstå att det är en minoritet. Det är inte ett påstående, utan det är ett faktum att det är en minoritet som är socialdemokrater.

Som jag sa har det med tiden hänt någonting i EU, och det är just insikten om att den sociala dimensionen måste få en större och tydligare plats. Annars riskeras legitimiteten för hela detta projekt.

Hit kommer representanter från alla medlemsstater, och de kommer från olika politiska partier. Hit kommer kommissionen och rådet, vilket kanske inte är så konstigt, parlamentet och de sociala parterna. Dessa frågor står högt på dagordningen i EU och i ILO, vilket kanske är naturligt, men det gör de också i OECD, Världsbanken och Internationella valutafonden. Alla dessa forum arbetar just nu med frågan. ILO, där jag leder en kommission, The Future of Work, diskuterar just nu hur det här ska fungera så att det blir effektivt, hög produktivitet och konkurrenskraftigt men samtidigt sjysta arbetsvillkor för dem som faktiskt ska utföra jobbet – det är löntagarna som gör det. Då är detta en rätt som en naturlig del.

Herr ordförande! Ingressen till den europeiska pelaren beskrivs nu som en överstatlighet, vilket är fel i sig eftersom pelaren inte förändrar beslutskompetensen mellan medlemsstaterna och EU. Det här är inget nytt fördrag. Vi vet precis hur beslutskompetenserna ser ut. Det innebär att lagförslag kan läggas fram av kommissionen i de frågor där man har rätt att göra det. De skulle ha kunnat komma oavsett den här texten, oav-

sett toppmötet och oavsett utstationeringsdirektivet, så det här förändrar inget på något sätt.

Däremot står det tydligt i ingressen, tycker jag: "Enligt artikel 3 i fördraget om Europeiska unionen har unionen bl.a. som mål att främja folkens välfärd och verka för en hållbar utveckling." Längre ned står det att "sociala framsteg eftersträvas". Vidare: "Den ska bekämpa social uteslagnings och diskriminering, främja social rättvisa och socialt skydd, jämställdhet mellan kvinnor och män, solidaritet mellan generationerna och skydd av barnets rättigheter."

Dessutom står det att enligt artikel 9 ska man vid "genomförandet av sin politik och verksamhet beakta de krav som är förknippade med främjandet av hög sysselsättning, garantier för ett fullgott socialt skydd, kampen mot social uteslagnings samt en hög utbildningsnivå".

I punkt 3 står följande: "Enligt artikel 151 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt" beskrivs "grundläggande sociala rättigheter." Vidare står där att man ska "förbättra levnads- och arbetsvillkor och därigenom möjliggöra en harmonisering samtidigt som förbättringarna bibehålls". Slutligen står det att man ska "åstadkomma ett fullgott socialt skydd, en dialog mellan arbetsmarknadens parter".

Jag kan fortsätta att läsa en halvtimme till. Det här är unionens uppdrag. Sedan finns det en fastställd kompetensfördelning mellan medlemsstaterna och unionen, och den ser precis likadan ut.

Nej, det är inte någon ny överstatlighet som vi statsministrar har drivit fram. Vi har diskuterat detta, och alla medlemsstater är överens om detta. För mig är en majoritet en majoritet, och jag känner inte till någon annan ordning här än att om vi får majoritet för förslagen är det de som gäller.

Jag vill betona att detta inte är något överstatligt projekt. Det är inga nya kompetenser, och eventuella lagförslag är inte en följd av pelaren. Jag vill säga att det är precis tvärtom.

När det gäller exempelvis utstationeringsdirektivet hade vi en ordning i Sverige, också efter lex Laval, där parterna på svensk arbetsmarknad inte fullt ut kunde stå upp för de reglerade kollektivavtalen. Det berodde på lex Laval och på den dom i EU som tolkades utifrån det nuvarande utstationeringsdirektivet. Det begränsade möjligheten att stå upp för den svenska modellen. När lex Laval nu försvinner och det nya utstationeringsdirektivet kommer att ge uttryck för att det är lika lön för lika arbete som ska gälla förstärker det våra möjligheter att stå upp för den svenska modellen. Det är alltså precis tvärtom.

Jag tycker att det är så här dessa bestämmelser ska ses och betraktas, att inom ramen för EU har vi gemensamma ambitioner, men det är respektive lands modell, lagar och regler som gäller, inte minst på det sociala området.

Vad gäller lagförslag som ska komma får vi ta ställning till dem när de kommer. Jag kan inte förhålla mig till lagförslag som ännu inte finns, och de ska behandlas inom ramen för regeringens samråd med riksdagen. Det tar vi den dagen de eventuellt kommer.

2017/18:11
15 november

Anf. 7 JOHNNY SKALIN (SD):

Herr ordförande! Statsminister Stefan Löfven säger att det här är ett mellanstatligt projekt. I mångt och mycket måste jag instämma i att det inledningsvis är så det ser ut. Men i det underlag som kommissionen och andra har lagt fram på europeisk nivå är det en framtida diskussion om barnbidrag, pensioner, a-kassa, föräldraförsäkring, föräldravillkor, utbildning, arbetsmarknad och sjukvård. Det handlar om hela det sociala kittet.

Om vi nu går med på, vilket uppenbarligen en majoritet av Sveriges riksdag tyvärr har gjort, att öppna för denna pelare öppnar vi också för att vi i framtiden flyttar över beslutsmakt inom just den här typen av områden.

Jag stod i kammaren med Stefan Löfven för ett tag sedan och ställde frågan till honom om han kunde lova att vi aldrig kommer att göra någon överstatlighet av detta, men det kunde han inte göra. Man vet inte vad som händer om tio år, svarade statsministern – svaret finns på video för den som vill höra det. Jag menar att själva kärnan i detta är att man inte ska lyfta upp sådana här nya politiska områden om man inte är beredd att ta ansvar för utvecklingen.

Apropå utvecklingen: Under det år då vi hade folkomröstning om att gå med i EU, 1994, startades inte mindre än fyra byråer, alltså myndigheter, på europeisk nivå. Sedan Sverige blev medlem har man röstat igenom 27 nya byråer. Före folkomröstningen hade vi 3 byråer, alltså myndigheter på europeisk nivå.

Det har varit en avsevärd utveckling mot den federalisering och överstatlighet som statsministern sitter här och säger att vi inte ska ha. Nej, det brukar låta så i början. Man lyfter fram ett förslag som låter jättebra. Vi ska prata utbildning och utbyta erfarenheter, och vi ska lösa gränsöverskridande problem. Och visst har vi gränsöverskridande problem – det understryker jag. Det är klart att vi har det. Men det löser man inte med överstatlighet och genom att flytta upp områden som sedan utvecklas vidare och vidare, vilket är den utveckling som vi har sett. Jag skulle vilja säga att det är en farlig utveckling, eftersom den leder till att man flyttar bort makten från medborgarna och väljarna till EU och till andra väljare ute i Europa. Det är ett faktum att om vi ska kunna påverka EU måste det ske i utbyte mot att EU också kan påverka oss. Det är så det ser ut, och vi är en mycket liten del av EU. Det är också därför som vi har fått ge upp mycket av vår självständighet.

Jag vill ställa frågan till Stefan Löfven om han anser att Sverige är en autonom stat. Är vi helt självständiga? Om Sverige är en självständig stat, varför har då EU inflytande på en stor del av de beslut som fattas i Sveriges riksdag? Enligt den senaste officiella statistik som jag har tagit del av är det hela 43 procent.

Jag vill också påpeka att Sverige röstade nej till euron, den gemensamma valutan, och EMU i en folkomröstning. Jag tycker att det var jättebra att vi gjorde det, för annars hade vi tagit ännu närmare steg mot denna federalisering och överstatlighet. Men låt mig påminna om att den diskussion som fördes innan man införde den gemensamma valutan handlade om teorier om optimala valutaområden. Är Europa ett optimalt

område för *en* valuta? Många bedömare svarade nej på detta. En del svarade att det går att ha en gemensam valuta i Europa men att det kommer att ha sitt pris, alltså att man måste vidta en hel del politiska åtgärder. Jag menar att det är precis det som händer i och med detta.

Stefan Löfven säger att vi ska ha fler jobb och mer rörlighet. Det är klart att vi ska ha fler jobb. Men när det gäller utvecklingen och tillväxten i Europa de senaste 20 åren ligger vi väldigt nära Japan i det stora misslyckandet med att skapa tillväxt och jobb. Europa halkar efter och har gjort det under hela den period som vi har varit medlemmar i Europeiska unionen.

Länderna utanför, till exempel Schweiz och Norge, ligger mycket bättre till än de länder som är med i unionen, vilket säger någonting.

Jag vill gå tillbaka till det optimala valutaområdet. Detta kräver just den arbetskraftsrörlighet som Stefan Löfven nämner, som han hävdar inte har någonting alls att göra med överstatlighet. Han nämner inte kapitalrörligheten, för detta har vi redan hanterat. Nu genomför vi en bankunion, som i sin tur ställer krav på nya myndigheter på europeisk nivå.

Det behövs också riskfördelning för att minimera skillnaden inom unionen. Den förre statsministern sa ganska tydligt i Sveriges riksdag att Sverige tjänar på att handla med andra länder och att vi därför ska exportera medel så att dessa länder sedan kan samarbeta och handla med oss. Detta är en jättekostig modell, som jag kan konstatera att regeringen också står bakom.

Riskfördelningen vad gäller uppkomna skillnader är den stora delen i den sociala pelaren. Enligt teorin måste vi alltså föra upp områden som barnbidrag och pensioner – alla dessa sociala delar – på europeisk nivå för att hålla ihop valutan.

Den sista delen rör att alla delar av valutaområdet följer ungefär samma konjunkturcykel. Vi har ju dock sett att så inte har varit fallet – det är just därför man nu tar detta steg.

Jag tycker att det vore klädsamt om man från regeringens sida åtminstone stod upp för det här och erkände att det finns teorier bakom detta som man nu nästan till punkt och pricka följer, även om man tar det steg för steg. Det är ju nämligen det man gör.

Detta handlar inte om att man ska skapa bättre förutsättningar för svenska folket, utan det handlar om att skapa ytterligare ett område där svenska folket får minskat inflytande över sitt eget land. Det är en utveckling som jag tar avstånd från och som jag skulle önska att statsministern också tog avstånd från, men tyvärr är beslutet redan fattat. Den sociala pelaren kommer att genomföras, och jag kan bara beklaga det.

Anf. 8 ESKIL ERLANDSSON (C):

Ordförande: Jag tackar statsministern för informationen som har givits inför detta informella toppmöte.

Jag tycker att vi kan konstatera och vara överens om att vi lever en tid då vi har många utmaningar som är riktigt stora framför oss att ta tag i. Exempel på dessa utmaningar är bekämpning av terrorism, att trycka

tillbaka klimathotet, att få fram en gemensam flyktingpolitik och att hantera ett aggressivt Ryssland.

Jag skulle kunna nämna ytterligare några exempel, men vilken är den minsta gemensamma nämnaren för dessa stora saker? Jo, att de är gränsöverskridande. De är saker som vi måste hantera tillsammans med andra.

På det informella möte som statsministern har bjudit in till ska emellertid inte dessa saker diskuteras, utan det ska i stället saker som inte är gränsöverskridande. Därtill ska det etableras en social pelare.

Nu kommer jag kanske att bli på gränsen till personlig. Både statsministern och jag har på olika positioner varit med ganska länge i vårt samhälle och vet att det på något sätt ligger i tangentens förlängning att det som man etablerar ska fyllas med innehåll. Tro mig: Den sociala pelaren kommer att fyllas med innehåll, som kommer att bli gemenskapspolitik. Det ligger i alla sådana här ställningstagandens förlängningar.

Det kan i en framtid handla om att reglera arbetsmarknaden. Tycker vi om det? Nej, det gör vi inte.

Det kan handla om att komma överens om olika saker inom det vi kallar välfärdspolitiken. Som exempel kan nämnas att vi skulle kunna tänkas få ett direktivförslag om att ha en gemensam abortpolitik. Tycker vi att en ultrakonservativ polsk regering ska påverka hur vi ska hantera dessa välfärdsfrågor gemensamt i Europa? Nej, det gör vi inte.

Det skulle också kunna exemplifieras med att vi ändrar modell på den svenska arbetsmarknadspolitiken, där vi har en partsmodell som har fungerat utomordentligt bra i många decennier i vårt land och som vi alla vill ska fortsätta att finnas. Men i tangentens förlängning ligger, tror jag, att det inte kommer att kunna bli så i framtiden, därför att det i systemet ligger inbyggt att en pelare ska fyllas med ett innehåll. Jag tycker inte att vi ska tillåta att detta görs.

När sakfrågan togs upp av tre allianspartier anmälde vi därför en avvikande uppfattning. Denna uppfattning kvarstår, och det vet statsministern. Det är i och för sig inte det vi ska diskutera i dag, men jag vill ändå ha sagt att jag tycker att det är fel att etablera denna typ av pelare och dokument som kommer att fyllas med ett innehåll som vi inte tycker om.

Vi har i och för sig fått svar på detta flera gånger, men jag vill avslutningsvis fråga statsministern om han kan garantera att EU i och med etablerandet av den sociala pelaren i framtiden inte kommer att lägga sig i arbetsmarknadspolitiken eller välfärdspolitiken.

Kan statsministern garantera att det inte blir någon polsk inblandning i den svenska abortlagstiftningen eller i den svenska partsmodellen på arbetsmarknaden?

Kan statsministern garantera att vi inte kommer att känna oss hotade på dessa områden, som vi tycker är så självständiga som vad de ska vara?

Det är alldeles självklart att vi ska fortsätta att tala om saker och ting som berör oss alla, som arbetsmarknaden och välfärdspolitiken. Men att etablera en pelare tycker jag, avslutningsvis, är fel.

Valutaområden kommer inte att diskuteras här, så det går jag över huvud taget inte in på.

Detta handlar om svenska folket, eftersom alla länder är mer eller mindre beroende av varandra. Så fungerar det i dag – Sverige kan inte leva isolerat på en egen ö utan något förhållande till andra länder eller andra kontinenter. I dag har vi en global ekonomi. Vi är beroende av varandra på lite olika sätt.

Vi har vårt beslutfattande – den nationella beslutanderätten – men vi har också mycket viktiga samarbeten i Norden, i EU och globalt. Det är helt nödvändigt att vi har sådana samarbeten – annars skulle vi vara riktigt illa ute.

Jag vill påminna om att Sveriges export motsvarar ungefär halva vår bnp, vilket förstås betyder att vi är beroende av vår omvärld. Då gäller det att ha bra relationer till omvärlden, och det ska vi stå upp för.

Om det är så att barnbidrag och föräldraförsäkring diskuteras i EU är det inte på grund den sociala pelaren. Dessa saker diskuteras, och om det är så att vi har bra barnbidrag och bra föräldraförsäkring i Sverige kan vi inte gärna säga att andra länder inte får diskutera om de vill ha det likadant eller om man skulle ha en minimilagstiftning. Det påverkar inte våra egna beslut. Vi gör precis som vi vill, och det ska vi fortsätta med.

Varför håller vi då på med detta?

Vi har för hög arbetslöshet i EU. Vi har miljontals ungdomar som går utan arbete, som kanske aldrig har haft ett arbete och som har sett sina föräldrar gå utan arbete under lång tid.

Vi har haft en migrationskris, och vi är inte är den än. Vi har en globaliserad ekonomi. Vi har digitalisering och automatisering.

Jag vill påstå att många människor är oroliga för hur framtiden ska te sig. I en orolig värld har många människor lätt att bli rädda. Om inte politiken kan leverera är risken stor för ökad extremism, nationalism, populism och allt vad det nu heter, och det är inte till fördel för Sverige i ett europeiskt samarbete.

Det gäller att vi kan leverera och visa att vi tar oss an det som betyder någonting i människors vardag och att vi kan öka människors trygghet. Det gäller att vi kan göra detta tillsammans och att vi med respekt för respektive lands självbestämmanderätt kan se att vi tar oss framåt, med en gemensam dagordning som handlar om att framför allt ungdomar men även vuxna ska in i arbete. Det ska finnas bra möjligheter till omställning och utbildning för den som har blivit av med sitt arbete.

Om vi kan göra detta har vi en annan resa framför oss, med mer trygghet. Fler medborgare kan då säga att det visserligen kan vara jobbigt i framtiden men att de vet att de har en plats i detta projekt. Då löper vi mindre risk för extremism, populism och nationalism. Då kommer också förutsättningarna för svenska företag i EU att vara betydligt bättre.

Vi hör ihop, men vi ska inte ge upp vår egen nationella beslutanderätt. Detta är för svenska folket, och det är även för andra. Det är inte konstigare än så.

Vilka är det som gör skillnad? Vilka är det som skapar välbstånd? Det är arbetande människor. Då är det väl också rimligt att arbetande männi-

skor känner att det finns en hyfsad trygghet. Då blir resultatet bättre. Den som är trygg bidrar mer.

Det är detta som Sverige är så bra på. Det är hela vår framgångshistoria. Det är därför vi ligger så långt fram i många avseenden, och det är därför andra länder tittar på oss och frågar: Hur gör ni?

Vi försöker att skapa trygghet och gör saker tillsammans. Då känner sig fler människor trygga, och så blir de mer produktiva och mer effektiva. Jag är glad att jag blev påmind om den svenska arbetsmarknadsmodellen. Jag har verkat inom den under decennier.

Vad präglas denna modell av? Jo, att parterna använder ungefär 80 procent av tiden till att skapa någonting tillsammans – mer konkurrenskraftiga företag, bättre utbildning och så vidare – och ungefär 20 procent av tiden sitter vi och bryter arm om fördelningen.

Vi är dock väl medvetna om att vi till att börja med måste skapa någonting som går att bryta arm om. Det är den svenska arbetsmarknadsmodellen.

Det är viktigt att människor känner trygghet och har en ljus framtidsstro. Det är vad detta egentligen handlar om.

Jag håller med Eskil Erlandsson om att vi har utmaningar, till exempel vad gäller Ryssland, som är gränsöverskridande. Men den inre marknaden är också gränsöverskridande. Där ska varor, tjänster, kapital och människor kunna röra sig så bra och fritt som möjligt över gränserna.

Detta är bra – det är ett verktyg för EU för att bli konkurrenskraftigare i en global ekonomi. Men återigen är det människor som är berörda. Om det ska ske på ett sådant sätt att människor känner alltmer otrygghet och att vi får en spiral nedåt vad gäller löner och arbetsvillkor, vem kommer då att vara positiv till förändringen? Vem kommer att vilja ställa sig upp och säga att den kommer att bidra på sitt bästa sätt om det bara blir sämre och sämre?

Vi måste arbeta precis tvärtom för att människor ska känna trygghet, och då kommer det också att bli bättre. Jag hoppas att den sociala pelaren ska få ett innehåll, men detta blir per medlemsstat.

Det är tydligt uttryckt i punkt 17 i ingressen i dokumentet om den sociala pelaren: ”Resultat för den europeiska pelaren om sociala rättigheter är ett gemensamt politiskt åtagande och ansvar. Den europeiska pelaren för sociala rättigheter bör genomföras både på unionsnivå och på medlemsstatsnivå inom vars och ens behörighetsområde, med vederbörlig hänsyn till olika socioekonomiska miljöer och de nationella systemens mångfald, inbegripet arbetsmarknadsparternas roll, och i enlighet med subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen.”

Detta är själva ingången för pelaren. Lite längre fram står om arbetsmarknadens parter och om deras specifika roll att de ska uppmuntras att förhandla och sluta kollektivavtal i frågor som är relevanta för dem, även det på unions- och medlemsstatsnivå.

Detta är pelaren. Jag vill understryka att pelaren inte förflyttar någon beslutskompetens från medlemsstaterna till EU. Det är ingen skillnad. Det är inte någon fördragsförändring vi gör, utan det handlar om fler människor i arbete, sjysta arbetsvillkor och social trygghet. Det handlar om hur medlemsländerna kan samarbeta och utbyta erfarenheter så att vi

Anf. 10 JENS HOLM (V):

Det är ett kluvet Europa och ett kluvet Sverige vi ser i dag. EU-länderna är rikare än någonsin, och bnp:n växer i så gott som alla länder. Men samtidigt ser vi att klyftorna är större än på mycket länge. Vi ser också att arbetslösheten har bitit sig fast på tvåsiffriga nivåer i flera av EU:s medlemsländer. Även om ekonomin går bra här i Sverige har också vi en alldeles för hög arbetslöshet.

Bland dem som arbetar är det dessutom många som ärligt talat har skitjobb. De jobbar och sliter hårt men gör det till väldigt dåliga villkor. Statsministern säger att principen om lika lön för lika arbete ska gälla, och det skriver jag under på helt och hållet. Inom EU har vi dock social dumpning. Vi ser det även här i Sverige.

Vi ser det på våra byggarbetsplatser, där vissa har bra löner, lön efter avtal, semester, pensionspoäng och ett bra anställningsskydd. Sedan har vi byggjobbare som är utstationerade, det vill säga kommer från andra länder, och som inte har någon semester, inte får pensionspoäng och inte har någon anställningstrygghet. De tjänar ett par tusen i månadslön. Vi har lastbilschaufförer som har lön enligt villkor, och sedan har vi lastbilschaufförer som kommer från Bulgarien och Rumänien och kör i långa, tunga timmar för en lön på ett par tior i timmen.

Hela den här politiken finns egentligen kodifierad i Lavaldomen och andra liknande domar från EU-domstolen, där man har tolkat nu gällande EU-lagstiftning och sagt att vi inte har rätt att ställa krav på kollektivavtal. Ett jättestort problem till exempel när vi bedriver offentlig upphandling i Sverige är att vi inte kan ställa de krav vi vill.

Statsministern nämner förändringarna i utstationeringsdirektivet. Jag och vi i Vänsterpartiet tycker att det är välkomna förändringar som görs, men att dessa förändringar löser hela problemet tror jag faktiskt inte att ens statsministern själv tror på.

Vi har den sociala pelaren, som nu ska undertecknas på det sociala toppmötet i Göteborg. Det är inte dåligt med en social pelare, men det är viktigt att den vilar på åtminstone två viktiga principer. För det första får detta inte bli EU-kompetens – socialpolitik ska vi fortsätta att bestämma över själva. För det andra ska självklart inget medlemsland behöva *sänka* sina ambitioner på det sociala området, utan pelaren ska användas till att hjälpa andra länder att *höja* sina nivåer.

Handlar det om en sådan social pelare tycker vi i Vänsterpartiet att det är välkommet, och det är så vi har tolkat hela detta initiativ. Men om man verkligen vill göra någonting åt de stora orättvisorna på arbetsmarknaden i Europa och om man verkligen vill göra någonting åt den sociala dumpningen tror jag att det är ett socialt protokoll vi behöver.

Jag har flera gånger hört statsministern uttala sig positivt om ett socialt protokoll, och han har sagt att han vill verka för att det ska införas. Ett socialt protokoll skulle säga att samtidigt som vi har fri rörlighet för ekonomin, arbetskraften och tjänsterna ska man – när den fria rörligheten

praktiseras och tjänsterna utförs – respektera värdlandets lagstiftning, gällande avtal och regler.

Därför tycker jag att det är mycket viktigt att man i sammanhanget inte glömmer bort det sociala protokollet. Det handlar inte på något vis om överstatlighet eller någonting sådant, utan det säger bara att man på samma gång som vi har fri rörlighet självklart ska respektera lagstiftning, lagar och regler i den medlemsstat där man utför sina tjänster.

Därför, herr ordförande, har jag bara en enda konkret fråga till statsministern. Det är om statsministern kommer att lyfta fram frågan om ett socialt protokoll och när statsministern tror att vi kan få ett socialt protokoll infört. Eller anser statsministern att det med tanke på den sociala pelaren inte längre är aktuellt att hålla fast vid kravet på ett socialt protokoll?

Anf. 11 TINA ACKETOFT (L):

Jag skulle vilja fråga dem som är för att vi ska vara med i EU om de tycker att EU fungerar som det ska i dag. Tycker man verkligen att EU är perfekt? Tror man att det faktum att vi har EU-medborgare som tigger på gatorna utanför snart sagt varje livsmedelsbutik stärker våra medborgares uppfattning att EU är ett bra projekt? Eller stärker det uppfattningen att EU är ett mindre bra projekt? Man kan fundera på svaren på de frågorna.

Jag tror inte att statsministern eller någon annan här blir förvånad när jag säger att jag som liberal tror på EU. Jag tycker att vi behöver ha ett starkt EU och ett EU som gemensamt tar hand om de problem vi har att hantera. Jag vill också att Sverige ska vara i kärnan av detta starka, goda EU. Jag tror inte heller att någon blir förvånad om jag säger att jag tror på marknadsekonomi. Jag tror på frihandel och fri rörlighet som välståndbringande krafter. Det har vi nog varit ganska bra på när det gäller EU.

Vad vi har varit mindre bra på är att erkänna att det faktiskt finns medborgare som har förlorat på globaliseringen. Om vi tror att vi om några år ska ha det EU vi har arbetat på sedan andra världskriget vill det också till att vi tar ett socialt ansvar. Därför har Liberalerna ställt sig bakom det möte som nu kommer att ske i Göteborg, för vi tror som sagt att vi behöver ha ökade ambitioner.

Det kan dock inte tas som intäkt för att Liberalerna ger carte blanche för framtiden när det gäller sociala frågor. Att vi stöder den sociala pelaren innebär nämligen inte att vi inte kommer att kritiskt granska vartenda EU-förslag som läggs fram för att förverkliga pelarens intentioner, och därför blev jag mycket intresserad av att höra hur statsministern kommer att besvara Jens Holms frågor.

Vi kommer inte att acceptera att nationell kompetens förs över på EU-nivå. Vi värnar den fria rörligheten. Vi är därför kritiska till den rödgröna regeringens linje, vilken alltför mycket råkar sammanfalla med LO:s vad gäller utstationerad arbetskraft. Jag minns när vi debatterade Lavalärendet i riksdagen, och jag minns när Byggnads stod i Vaxholm och skrek ”Go home!” åt utländska byggnadsarbetare. Det vill jag aldrig vara med om igen.

Jag vill ha ett fritt och öppet EU, och jag vill ha ett EU där vi tillsammans löser gemensamma problem. Det innebär att vi behöver ta mer socialt ansvar, men det innebär inte att fackförbunden ska få vetorätt när det gäller den fria rörligheten.

Statsministern och hans gelikar kommer också att behandla utbildning och kultur, har jag fått veta nu, och till exempel den ökade rörligheten i Erasmusprojektet. Ska vi ha möjlighet att bygga nya generationer som blir bättre än den generation vi står mitt i nu tror jag att det är viktigt med ett ökat utbyte.

Jag skulle vilja fråga statsministern om han ämnar driva att våra grannländer i öst, det vill säga det östliga partnerskapet, ska få en möjlighet att ta del av detta utbyte. Det innebär att också studenter och kulturarbetare får möjlighet att arbeta och röra sig fritt inom EU. Det är någonting vi faktiskt har mandat att göra.

Anf. 12 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr ordförande! Jens Holm talade om kluvenheten, och det är ett av de stora problemen. Vi har för mycket klyftor, och det är hämmande – inte bara för den som drabbas och har dåliga villkor utan även, vill jag påstå, för hela ekonomin.

Större jämlikhet är faktiskt en förutsättning för en riktigt bra och hållbar tillväxt. Det är det jag vill betona. Den insikten är nu rådande i OECD, i Världshandelsorganisationen och så vidare – alla pratar om samma sak, för man ser att det vi nu upplever inte är hållbart. Det är för många som blir förlorare, och då får det katastrofala resultat. Det handlar om krav på kollektivavtal och, som Jens Holm också hänvisade till, lex Laval och utstationeringsdirektivet.

Ett socialt protokoll kräver en fördragsförändring, och jag har sagt tidigare att det inte är det vi behöver nu. Nu behöver vi leverera så gott det går i de frågor vi har på bordet. Att ha en lång diskussion om en fördragsförändring i en tid då vi upplever brexit och har dessa utmaningar framför oss är inte rätt val. Det skulle lamslä EU på ett sätt vi inte behöver. Det är därför vi i stället går på utstationeringsdirektivet och gör vad vi kan för att se till att säkerställa löntagares rättigheter.

På lång sikt, när det kommer en diskussion om en fördragsförändring, vill jag också se ett socialt protokoll. Det har jag sagt. Jag vet inte när den fördragsförändringen kommer att ske och hur den skulle kunna se ut, men det är någonting medlemsstaterna måste komma överens om. Det är alltså inte bara att säga att vi ska ha ett socialt protokoll, och så blir det så, utan det är en lång process. Långsiktigt står jag upp för det – det har jag sagt tidigare – men nu menar jag att det är dags att ta detta steg för att vi ska kunna ha ett socialt acceptabelt Europa. Vi har för mycket att göra för att hålla på med fem år av fördragsdiskussioner.

När det gäller det Liberalerna och Tina Acketoft tog upp är det självklart inte carte blanche, och det begär vi inte heller. De förslag som kommer får vi ta vartefter. Men jag vill nog påstå att den här frågan inte bara handlar om LO-förbundens medlemmar, utan det handlar även om TCO:s och Sacos medlemmar.

Detta gäller inte heller bara fackliga organisationer, utan för mig är det så att det är två parter som sluter avtal. Då är det också två parter som vill skydda avtalen. Vi har ju annars en ordning där oseriösa företag – som kanske betalar dåliga löner, inte står upp för en sjyst arbetsmiljö, struntar i skatter och det ena med det femte – konkurrerar ut dessa företag. För mig är det därför viktigt att vi alla står upp för den nivå vi har. Det tror jag är det absolut bästa.

Vad gäller östliga partnerskapet i förhållande till Erasmus finns det ett Erasmussamarbete kring studentutbyte med grannländerna i öst. Det finns alltså ett sådant. Jag vet inte hur stort det är och så vidare, men vi tycker att det är bra och står upp för det. Vi ska snart träffas i det östliga partnerskapet, och det är ju känt vad Sverige står för där. Vi är ett av de länder som är tydliga med behovet av det samarbetet.

Anf. 13 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Tack för informationen, statsministern! Vi har tidigare anmält avvikande mening när det gäller överläggningen om den sociala pelaren, som det ju fattades beslut om i EU den 20 oktober. När det gäller utbildningsdelen vet jag inte om det är någon form av överläggning om vad statsministern ska få säga i den delen eller om det bara är en informationspunkt där statsministern inte ska uttala sig.

Vi kristdemokrater har alltid haft en positiv syn på EU, och vi vill att EU ska fortsätta arbeta med frågor som vi ska samverka om – som att bevara fred och frihet i unionen, motverka terrorism och arbeta med utmaningar inom migration och på klimatområdet. Vi vill se att EU främjar rörlighet och en ekonomisk utveckling som skapar förutsättningar för social utveckling. Tanken med handeln inom EU är just att skapa förutsättningar för att alla stater som sköter sin ekonomi ska kunna utveckla sina välfärdssystem.

Många medlemsländer sköter sina offentliga ekonomier och vill nu att EU ska ge stöd till det på olika sätt. Till exempel vill Sveriges regering nu att alla ska göra exakt samma sak. Vi kristdemokrater motsätter oss det som är på väg att hända, nämligen att EU går mot en federal stat där besluten om våra socialförsäkringssystem fattas i Bryssel och inte i Sverige. Vi tycker att EU redan har förslag som skyddar arbetstagare och gynnar fri rörlighet.

EU-toppmötet om den sociala pelaren riskerar att bli en milstolpe som vi sedan ser tillbaka på som ett tillfälle där EU gick vilse mot mer överstatlighet och ökad detaljstyrning. Vår statsministers entusiasm inför detta toppmöte är obegriplig då vi menar att detta också riskerar att slå sönder partsmodellen på den svenska arbetsmarknaden.

Den sociala pelaren är en ram som ska fyllas med lagstiftning. Det är flera här som har talat om det.

Man brukar tala om att man ger någon lillfingret, och sedan tar den hela handen. Det är så jag ser på det som nu sker. Alla locktoner som handlar om sociala frågor har statsministern lyssnat på, men han missar vad som komma skall: ökad detaljstyrning som innebär att hittills inrikespolitiska beslut framöver fattas i EU.

Regeringen är med och sätter en kurs där arbetsmarknadsåtgärder, lönefrågor, barnomsorg, vård av närstående, a-kassa, föräldraförsäkringen och hälso- och sjukvård blir EU-politik genom nya lagstiftningsinitiativ från EU-kommissionen – och de här lagförslagen, herr ordförande, har redan landat på riksdagens bord i våra olika utskott.

Det talas om rättigheter i de här texterna, något som EU-domstolen sedan kommer att tolka utifrån praxis.

Det gäller till exempel det nuvarande förslaget om att kvotera månader i föräldraförsäkringen. Tycker statsministern att det är riktigt att EU ska fatta beslut om fyra månaders kvotering i föräldraförsäkringen? Det är ett förslag som vi nu behandlar i arbetsmarknadsutskottet.

Det gäller frågan om rätten till ledighet för vård av anhörig, en individuell rättighet på fem dagar per år med lön på minst sjukpenningnivå. Det blir kostnader för företagen, och det blir kostnader för staten. Vad säger statsministern om det? Varför har inga konsekvensanalyser på det ekonomiska området tagits fram?

I EU-parlamentet röstade Socialdemokraterna nyligen för ett förslag om att införa en form av lägstanivå för socialbidrag. För detta ska det finnas en EU-fond att ta pengar från för att finansiera det hela.

Det talas nu också inom EU om en paneuropeisk arbetslöshetsförsäkring. Kommissionens ordförande Juncker talade nyligen om en arbetsmarknadsmyndighet, någonting som vi nu har uppe i arbetsmarknadsutskottet, där alla ska få ett socialförsäkringsnummer.

Det här är inte vilda fantasier, statsministern. Det är ingen oskyldig social pelare vi ska fatta beslut om. Vi ser i det som nu ligger på bordet att regeringen inte vill motverka överstatlighet. Ser inte statsministern problem med att den sociala pelaren kommer att leda in EU på fel väg? Anser statsministern att EU ska gå mot en federal stat med ökade befogenheter på det sociala området?

Det här mötet handlar inte om att vara för eller emot social utveckling, utan det handlar om var besluten ska fattas och vem som ska finansiera det vi nu ser hända på EU-nivå.

Anf. 14 ORDFÖRANDEN:

Statsministern skulle kunna svara på den frågan innan vi börjar på en andra runda om det går bra för statsministern.

Anf. 15 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Ordförande! De flesta av oss är liksom Kristdemokraterna positiva till EU när det gäller rörlighet och utveckling. Det jag menar är att det är viktigt att ha en social dimension med i det.

Jag tycker att vi ofta har fel fokus i diskussionen när vi talar om EU. Rörlighet för varor, tjänster och kapital är bra, som jag sa. Det är bra verktyg. Men det måste botten i människor – hela detta samarbete är för mig ett uttryck för hur vi tillsammans kan förbättra för människor i medlemsstaterna. Det är själva poängen med detta. Då måste man också i ett EU-perspektiv sätta upp vad som behöver göras där så att medlemsstaterna kan fullfölja precis det.

Nej, det slår inte sönder partsmodellen. Jag vet det här. Det slår inte

sönder partsmodellen, utan här ska det förhandlas. Låt oss återigen titta på ingressen: ”På unionsnivå leder den europeiska pelaren för sociala rättigheter inte till någon utökning av de befogenheter och uppgifter som unionen tilldelats genom fördragen. Den bör genomföras inom gränserna för de befogenheterna.” Det står tydligt om parternas roller och att de är olika. Det har jag varit tydlig med från dag ett, när jag tog upp diskussionen med Juncker. Det är klart att vi liksom alla andra länder har vår modell som vi vill verka inom. Här finns ingen annan ambition.

Vad gäller föräldraförsäkringen får vi återkomma till den. Men pelaren är inte ens undertecknad ännu. Det innebär att det inte är pelaren som har lett till förslaget om föräldraförsäkringen. Det är det första som vi måste slå fast. Det hade kommit ändå, oavsett pelaren. Pelaren förändrar alltså inte beslutsbefogenheterna mellan EU och medlemsstaterna. Sedan får vi ta ställning till den när den kommer.

Jag kan å andra sidan säga att vi har en bra föräldraförsäkring i Sverige. Den kan göras bättre, men den är hyggligt bra jämfört med många andra – och den bidrar i den svenska ekonomin. Den gör att kvinnor och män får mer lika möjligheter att verka på arbetsmarknaden. Vi har en högre sysselsättningsgrad än något annat EU-land. Då kan inte jag säga att vi inte tycker att de andra EU-länderna ska ha det, utan jag tycker att det är rimligt att de diskuterar det. Det kommer inte att påverka vår föräldraförsäkring. Vi väljer vår modell, och det ska vi fortsätta med. Men det skulle vara bra för andra länders tillväxt om de också fick den möjligheten, och om andra länder får bra tillväxt gynnar det också Sverige. Utan att vi ger avkall på vårt nationella beslutande tycker jag att det är bra att det förs en diskussion om hur detta ska utvecklas.

Utöver det tycker jag att det är tydligt att det i den sociala pelaren är principer. Det är politiska ställningstaganden. Det är inte övertaganden av någon beslutsrätt.

Om socialt skydd står det: ”Oberoende av anställningsförhållandets form och varaktighet har arbetstagare och, när deras förhållanden är jämförbara, egenföretagare rätt till lämplig social trygghet.” Så får vi i Sverige avgöra vad det innebär för oss. Så får bulgarerna avgöra vad det innebär för dem. Men vi kan följa frågan. Hur ser vi till att man har en lämplig social trygghet i våra respektive medlemsstater?

Jag vill än en gång betona det: Pelaren förändrar ingen beslutskompetens mellan EU och medlemsstaterna.

Anf. 16 PATRIK BJÖRCK (S):

Herr ordförande! Jag vill instämma i liberalen Tina Acketofts möjliga retoriska fråga: Tycker ni att allt är perfekt i EU? Så tror jag att Tina Acketoft ställde den retoriska frågan.

Det är klart att om man tror på EU-samarbetet och tror att det är någonting som gagnar Sverige och övriga medlemsländer måste man också vara beredd att utveckla och förbättra det, för svaret på Tina Acketofts fråga är självklart.

Sedan kan det finnas lite olika uppfattningar om detaljerna. Det är väl inget konstigt med det. Men med utgångspunkt i Tina Acketofts, tycker jag, väl ställda retoriska fråga vill jag ändå konstatera att statsministern

berättar hur situationen har förändrats sedan toppmötet utlystes i Strasbourg – att det nu finns ett momentum för att tala om de här frågorna inom EU som inte riktigt fanns tidigare. Då funderar jag på om det möjligen kan finnas ytterligare mått och steg som man kan vidta för att stärka medborgarnas Europa. Om det nu finns en insikt om att tilliten till och legitimiteten för EU måste öka och att den är stor runt om i Europa, går det möjligen att fortsätta och så att säga smida medan järnet är varmt för att kanske lösa fler frågor som inte är perfekta i dag? Det skulle vara intressant att höra om statsministern har synpunkter på det.

Anf. 17 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M):

Herr ordförande! Jag vill upprepa det jag sa tidigare: Vi moderater är inte emot sociala frågor. Vi är emot överstatlighet i sociala frågor. Vi anser att EU måste vara relevant och fokusera på sina huvuduppgifter, och hit hör de facto inte en EU-gemensam föräldraförsäkring eller harmoniserade socialbidrag.

Statsministern sa i ett tidigare inlägg att vi kommer att fortsätta bestämma hur vi vill ha det Sverige inom de här områdena. Det han inte ser är det som har presenterats av kommissionen. Som en direkt följd av den sociala pelaren har kommissionen arbetat fram fyra förslag, fyra initiativ.

1. Balans i arbetslivet. Det är ett direktiv med förslag som ska ersätta nuvarande föräldraledighetsdirektiv med fyra månaders föräldraledighet som konkret lagstiftning.
2. Upplysningsdirektivet. Här finns utkast, och ett färdigt förslag kommer att presenteras i december. Här vill man reglera arbetstagarbegreppet och införa minimivillkor för anställningsskydd samt peta i vad som händer när minimivillkoren inte efterlevs. Det här är någonting som vi tidigare har reglerat med arbetsmarknadens parter enligt den svenska modellen.
3. Tillgång till socialt skydd. Här finns också ett utkast, och det handlar om att man vill reglera det sociala skyddet och arbetsmarknadspolitiska åtgärder så att de gäller alla medborgare oavsett arbetsform.
4. Översyn av arbetstidsdirektivet. Här vill man se över implementeringen. Återigen anses vi att detta inte är någonting som ska regleras på EU-nivå, utan det ryms inom den nationella kompetensen.

Statsministern säger att det här inte slår sönder den svenska partsmodellen. ”Jag vet det”, betonar statsministern. Statsministern får gärna berätta för oss i nämnden hur det inte gör det när vi vet att det finns förslag som slår en kil rakt in i den svenska modellen. Ska man bryta arm om den svenska modellen borde man bryta arm så att man bevarar den svenska modellen.

Jag delar de frågeställningar som Eskil Erlandsson och Désirée Pethrus lyfte fram. Det som Désirée Pethrus frågade var om statsministern inte ser att en social pelare leder in EU på fel väg. Jag uppfattade inte att vi i nämnden fick något svar på den frågan, så statsministern får gärna upprepa vad han sa eller svara på frågan. Det är lite viktigt att vi får svar

på det. Ser statsministern inte att den sociala pelaren leder in EU på väl väg, med mer överstatlighet?

Anf. 18 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Patrik Björck frågade om ytterligare mått och steg. Jag vet inte, men jag hoppas. Det är viktigt att vi får till ett socialt starkt Europa. Vad det kan komma att innebära utöver det som görs här och nu får vi se. Men jag konstaterar att parterna på europeisk nivå skriver ett gemensamt statement inför denna summit, så de europeiska arbetsmarknadsparterna skriver tillsammans att vi behöver ha en ekonomiskt bra utveckling men också en socialt hållbar utveckling och att det ska skötas med respekt för parternas roll.

Återigen: Det vore märkligt om alla dessa aktörer, alla dessa medlemsstater, skulle falla för någonting som innebär att EU helt plötsligt ska ta över en massa beslutanderätt. År 27 medlemsstater så fruktansvärt naiva att de inte ser att det stora hotet kommer, att det här innebär att beslutanderätten flyttas till EU? Jag tror ju inte det.

Upplysningsdirektivet om vilken information som arbetstagare har rätt till vad gäller anställningsförhållanden har funnits sedan 1991. I 26–27 år har det funnits. Nu ska det uppdateras, och efter 26–27 år är det väl inte så dumt att man gör det.

Arbetsstidsdirektivet har funnits. Det finns ett arbetsstidsdirektiv nu. Vi får implementera det i Sverige så som vi vill göra det. Vill vi göra det med kollektivavtal gör vi det med kollektivavtal. Sverige har sedan många år haft en arbetstidslag men också arbetsstidsregler reglerade i kollektivavtal. Det är alltså inget nytt, utan det är samma förhållanden.

Jag vill upprepa detta: Ett påstående att den sociala pelaren leder till överstatlighet blir inte mer sant för att man upprepar det ett antal gånger. Jag uppmanar er verkligen att läsa igenom hela pelaren och titta på ingressen, på texten, för att se vad det faktiskt står. I punkt 18 i ingressen står följande: ”På unionsnivå leder den europeiska pelaren för sociala rättigheter inte till någon utökning av de befogenheter och uppgifter som unionen tilldelats genom fördragen.” Vi har alltså redan fördrag. Det står tydligt vilka uppgifter, vilken beslutskompetens och vilka befogenheter som unionen har. Det finns där redan. Det här förändrar inget, utan vad som redovisas i pelaren är en referens till nuvarande regler.

Det blir alltså inte mer sant för att man upprepar det. Jag kan möjligtvis tro att det finns en retorisk poäng i detta, men det blir inte mer sant. Vi kommer också fortsättningsvis att reglera det vi vill reglera genom kollektivavtal. Så är det. Det är sanningen. Jag antar att jag inte kommer att övertyga Ulrika Karlsson om detta, men det kan nog ha andra orsaker.

Anf. 19 JOHNNY SKALIN (SD):

Herr ordförande! Statsministern svarade mig att vi inte kan leva isolerade i Sverige. Jag vet inte någon i detta rum som någonsin har sagt att vi ska leva isolerade eller att Sverige ska vara en isolerad ö gentemot omvärlden. Det är inte vad detta handlar om.

Jag får inte ihop resonemanget. Om vi inte röstar för det sociala fördraget lever vi alltså isolerade, men om vi röstar för det är vi med i

EU:s gemenskap och får ta del av alla fördelar som finns i Europeiska unionen. Enligt detta resonemang måste det alltså ha varit ganska stora brister i unionen fram till i dag.

Det resonemanget kan jag hålla med om. Bnp-tillväxten har inte gått så bra i Europa, men det har inget med den sociala pelaren att göra, speciellt om man inte fyller den med ett innehåll, vilket Centerpartiet var inne på i sitt resonemang.

Jag är inte den som vill fylla detta med ett innehåll, för fyller vi det med ett innehåll fyller vi det med en tillströmning av makt på centraliserad europeisk nivå. Man tar beslutandemakt från lokala parlament till det överstatliga i Bryssel och Europa. Jag tror inte att det är en rimlig modell att jobba efter eftersom det innebär att vi tappar kontrollen.

Det innebär inte att vi, som Stefan Löfven säger, levererar trygghet till människor så att de inte tappar framtidstron. Det handlar om att vi överlämnar den typen av beslutsförmåga till andra företrädare i andra europeiska länder.

När jag i kammaren i Sveriges riksdag frågade statsministern om han kan lova att detta aldrig blir överstatligt svarade han att han inte vet vad som händer om tio år, och jag har fortfarande inte hört statsministern lova att det inte kan bli det. Det är precis det vi diskuterar, även Moderaterna, i detta rum. Det är denna utveckling vi har sett. Vi har fått 27 nya myndigheter på europeisk nivå sedan Sverige blev medlem i EU. Det är denna diskussionen borde handla om. Vi öppnar ett nytt område inom EU, vilket innebär att man i framtiden har möjlighet att flytta mer makt från den nationella nivån till Europa.

Det är denna diskussionen gäller, inte om vi ska leva isolerade eller inte. Den sociala pelaren handlar ingenting om att leva isolerad eller inte. Det finns inget politiskt parti i Sveriges riksdag som säger att vi ska leva isolerat och inte samarbeta med andra länder.

Man borde dock föra en diskussion i Sveriges riksdag om det har gynnat Sverige att vara medlem i Europeiska unionen vad gäller tillväxt, utbyte och så vidare.

Med den befolkningstillväxt vi har i Sverige har vi förvisso fått en förhöjd bnp-tillväxt, men det är inte på grund av Europa. I år beräknas EU:s tillväxt att ligga på 1,6 procent. Under åtminstone åtta av de senaste tio åren har inte ens alla länder i Europa haft en tillväxt, och det är detta vi nu bygger vidare på.

Jag menar att det är fel väg att gå att hela tiden lösa de problem vi har genom att flytta över ytterligare makt till EU. Det är precis det vi ser nu, och det är precis de steg vi tar genom detta – även om det kanske kräver en fördragsändring för att ta oss vidare.

Därför vore det intressant att få svar på frågan: Kan statsministern garantera att det aldrig fattas något beslut under statsministerns tid om att den sociala pelaren ska leda till överstatlighet?

Anf. 20 ESKIL ERLANDSSON (C):

Ordförande! Ulrika Karlsson och Désirée Pethrus redovisade på ett förtjänstfullt sätt hur det kan bli i tangentens förlängning när vi har undertecknat en social pelare i ännu högre utsträckning.

2017/18:11
15 november

Av det skälet skulle jag vilja gå in på en annan fråga, nämligen den lunchdiskussion som ska vara om Leaders' Agenda. Där ska diskuteras kultur- och utbildningsfrågor. Dessa frågor är av nationell karaktär, och ska så vara. EU har givetvis en roll, men det är nationell kompetens som gäller i dessa frågor.

I inbjudan till denna lunch skriver Tusk att diskussionen ska vara informell och att det inte kommer att leda till slutsatser vid detta möte men att det kan komma att göra det i ett senare skede baserat på diskussionen under lunchen.

Detta är ett intressant grepp eftersom det de facto ger en informell diskussion formell status.

Mina frågor till statsministern blir därför: Vad kommer statsministern att ha för budskap på denna lunch? Vad kommer ingångarna att vara för statsministern? Kommer statsministern verkligen att trycka på att dessa frågor är viktiga men att det ska fortsätta att vara av nationell karaktär och kompetens?

Anf. 21 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Ordförande! Först vänder jag mig till Eskil Erlandsson. I Tusks brev står det: "As you know, the EU has limited resources and competences in these areas, and in line with the principles of subsidiarity and proportionality, the role of Member States and regions has to be ensured."

I Leaders' Agenda står ett antal förslag som andra länder har nämnt, exempelvis hur universitet ska kunna samarbeta och så vidare. Andra länder har alltså föreslagit hur man skulle kunna göra för att förbättra samarbetet. Men det är sådant som kommer i ett mycket senare skede.

Inte heller här är det någon förändring av beslutskompetensen mellan medlemsstaterna och EU.

Det är dock viktigt att vi funderar på hur vi ska kunna utöka rörligheten för studenter och ge fler svenska ungdomar möjligheten att studera i andra länder och vice versa, alltså att ungdomar kommer hit, för det stärker EU.

Det innebär dock inte något övertagande av någon ytterligare beslutskompetens, så det är på samma tema. Det skulle kräva fördragsförändring, och det är inte aktuellt. Det är inte det vi diskuterar, utan vi diskuterar något helt annat. Där i sig ligger garantin.

Till Skalin vill jag säga följande. Vi ska inte rösta för ett socialt fördrag, utan det är rådet, kommissionen och parlamentet som antar denna pelare. I rådet har vi varit överens om hur det ska se ut mellan medlemsstaterna, så vi ska inte rösta något mer. Det är denna pelare vi antar, och här är det ingen mer överstatlighet. Svaret är alltså ja. Den här sociala pelaren ger ingen mer överstatlighet.

När det gäller Sverige och EU vill jag påstå att om man inte ser att EU-samarbetet har varit bra för Sverige och till gagn för vår export – hit går 70–75 procent av vår export – då har vi vitt skilda åsikter om EU-samarbetet. Det är nog ett faktum.

Det är inte så lång tid kvar av dagens sammanträde, men det finns utrymme för ett par frågor till. De måste dock vara korta så att statsministern har en rimlig chans att svara på dem.

Anf. 23 JENS HOLM (V):

Det är bra att statsministern delar min och många andras oro inför de stora klyftor och den fattigdom vi ser runt om i Europa. Jag tror inte att den sociala pelaren kommer att ändra på detta i grunden, men i den bästa av världar kan den hjälpa till med något i alla fall.

Men om vi på allvar vill komma till rätta med den sociala dumpning som finns på arbetsmarknaden i Sverige och Europa behövs ett socialt protokoll. Det tillstod också statsministern. Ett socialt protokoll vilar på den enkla principen att utländska företag är hjärtligt välkomna att komma hit och erbjuda sina tjänster så länge de respekterar våra lagar och avtal. Det är värdlandets lagar och avtal som ska gälla.

Statsministern säger att detta är bra och att det är något som man på sikt vill ha. Men statsministern säger också att det skulle kräva en fördragsförändring att införa ett socialt protokoll, vilket tar lång tid. Låt mig påminna statsministern om att EU har över 30 protokoll fogade till sitt fördrag. Dessa protokoll är rättsligt bindande, och en lösning skulle vara att Sverige får ett socialt protokoll som ska gälla när man etablerar sig i Sverige. De länder som så önskar kan ansluta sig till detta protokoll. Detta, Stefan Löfven, skulle kunna vara ett första steg.

Givetvis skulle jag vilja ändra fördraget helt och hållet så att värdlandsprincipen ska gälla vid erbjudandet av tjänster. Men att Sverige får ett socialt protokoll skulle kunna vara ett första steg. Sedan kan det utökas till andra länder.

Ämnar Stefan Löfven lyfta denna fråga på toppmötet? Om vi bara talar om en social pelare på ett socialt toppmöte är jag rädd att vi ger sken av att vi tror att detta är lösningen, fast det finns andra lösningar som är de verkligt skarpa.

Anf. 24 TINA ACKETOFT (L):

Upprepning är kunskapens moder. Vi kommer att behöva hjälpas åt att påminna om att den sociala pelaren inte handlar om lagstiftning, överstatlighet eller budgetpåverkan. Den handlar om ett handslag för anständighet inom EU. För mig är det obegripligt att man kan vara för EU och inte tycka att vi har ett ansvar att ta där också.

Jag tolkar statsministerns svar angående Erasmusprojektet som att han kommer att verka för att östliga partnerskapet också ska få utökad rörlighet vad gäller studenter och kulturarbetare. Vi har verkligen en tung roll att axla när det gäller östliga partnerskapet, för det gagnar säkerheten och demokratin, både inom EU och i EU:s närområde.

Statsministern säger att det inte bara gäller LO:s medlemmar när vi talar om anständighet. Nej, det gäller TCO:s och Unionens medlemmar också, men det är inte TCO:s eller Unionens medlemmar som har stått på byggarbetsplatser och pekat finger åt utländsk arbetskraft och sagt att de ska åka hem. Det var min poäng. Detta vill jag aldrig se igen.

Vi stöder statsministern så här långt, men det är inte något carte blanche. Vi kommer att fortsätta att vakta den fria rörligheten inom EU.

Anf. 25 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Jag vill bara kommentera det statsministern sa om att om vi har en jättebra föräldraförsäkring måste givetvis alla andra länder få det. Det är självklart, och detta med föräldraledighet finns redan reglerat i EU-förordningar och direktiv. Det är inget konstigt.

Det vi lyfter upp nu är att man vill lagstifta om fyra månaders kvotering i föräldraförsäkringen. Det handlar om hur långt EU ska gå och om medlemsländernas ansvar för medborgarnas sociala välfärd. Det var det jag reagerade på, och jag hade hoppats att statsministern skulle vara tydlig med att det är den öppna samordningsmetoden som gäller och inte överstatlighet.

Anf. 26 ORDFÖRANDEN:

Låt mig betona att statsministerns begränsade utrymme att svara inte beror på honom själv utan på att vi har en mycket engagerad EU-nämnd.

Anf. 27 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Det var både kommentarer, påståenden och frågor i detta.

Vad gäller östliga partnerskapet åker vi snart på ett sådant möte i akt och mening för att utveckla detta samarbete. Jag vet dock inte exakt vad som är på gång vad gäller Erasmus, men vi har givetvis inget emot ett utvecklat sådant deltagande från dessa länder. Det återstår dock att lösa.

Till Jens Holm vill jag säga följande. Sverige kan inte bara införa ett socialt protokoll och säga att nu är det så här. Vi omfattas av en EU-reglering, så vi kan inte ensidigt säga si eller så. Men vi har rätt att stå upp för våra kollektivavtal.

Nu har vi gjort upp om en social pelare. Då kan jag inte sätta mig i Göteborg med EU:s stats- och regeringschefer och säga att det inte är bra utan att vi måste dit i stället.

Det är det som är reformism: Man tar det steg för steg. På lång sikt, när vi har en diskussion om EU:s funktion framöver, är det säkert befogat. Under tiden ser vi till att utstationeringsdirektivet förändras och att lex Laval tas bort. Vi håller på att diskutera beslut om förstärkta arbetsmiljöer och hur vi kan upphandla offentliga tjänster för att vi ska leva upp till sjysta villkor på arbetsmarknaden, helt enkelt. Vi tar det steg för steg så långt vi kan för att se till att löntagarna har bra villkor.

Nu är min tid ute.

Anf. 28 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar statsministern för informationen och går vidare till föredragningslistan och punkten Övrigt. Det finns inget anmält annat än att nästa sammanträde är fredag den 17 november kl. 09.00.

Jag förklarar sammanträdet avslutat.

Innehållsförteckning

2017/18:11
15 november

§ 1 Sociala toppmötet i Göteborg den 17 november 2017 1

Anf. 1	ORDFÖRANDEN.....	1
Anf. 2	Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	1
Anf. 3	ORDFÖRANDEN.....	4
Anf. 4	PATRIK BJÖRCK (S)	4
Anf. 5	ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M)	5
Anf. 6	Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	6
Anf. 7	JOHNNY SKALIN (SD).....	7
Anf. 8	ESKIL ERLANDSSON (C).....	9
Anf. 9	Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	10
Anf. 10	JENS HOLM (V)	12
Anf. 11	TINA ACKETOFT (L)	13
Anf. 12	Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	14
Anf. 13	DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	15
Anf. 14	ORDFÖRANDEN.....	16
Anf. 15	Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	17
Anf. 16	PATRIK BJÖRCK (S)	18
Anf. 17	ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M).....	18
Anf. 18	Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	19
Anf. 19	JOHNNY SKALIN (SD).....	20
Anf. 20	ESKIL ERLANDSSON (C).....	21
Anf. 21	Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	21
Anf. 22	ORDFÖRANDEN.....	22
Anf. 23	JENS HOLM (V)	22
Anf. 24	TINA ACKETOFT (L)	22
Anf. 25	DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	23
Anf. 26	ORDFÖRANDEN.....	23
Anf. 27	Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	23
Anf. 28	ORDFÖRANDEN.....	23